

Leder regeringens politik till högre sysselsättning och lägre arbetslöshet?

Vilka effekter har regeringens skattepolitik på den svenska ekonomins effektivitet och välfärdsstatens finansiering?

Anders Björklund

Jag vill hälsa alla hjärtligt välkomna till Handelshögskolan och till Nationalekonomiska Föreningens traditionella debatt med finansministern om årets budgetproposition. I första hand vill jag hälsa finansminister Pär Nuder välkommen som är här för första gången, tror jag. Vi är också mycket glada att ha två riktigt tunga ekonomisk-politiska debattörer från vår medlemsskara här, nämligen professor Sven-Olof Lodin och professor Lars Calmfors.

Vi har bestämt att finansministern inleder med ett anförande som täcker båda de teman som finns med i kallelsen och sedan får de båda opponenterna tid för inlägg. Därefter får finansministern chans att svara på detta och till sist släpper vi in publiken.

Då lämnar jag ordet till finansminister Pär Nuder.

Pär Nuder

Tack så mycket. Det stämmer att det är första gången som jag är här och det var första gången som jag igår begick min första budgetproposition. Jag har förstått att med ämbetet följer ett antal traditioner, inklusive denna övning med Nationalekonomiska Föreningen. Det följer dessutom en del andra traditioner som gör mig lite mer nervös, måste jag erkänna, än just den här traditionen. Det är nämligen så att utanför finansmi-

nisterns rum på Finansdepartementet hänger alla mina företrädares porträtt. Vi kallar det rummet för familjegraven därför att tids nog ska man hamna där. Det som gör mig lite nervös dock är att nu när Bosse Ringholm till slut är upphängd bakom en yuccapalm så finns det ingen plats kvar, väggen är totalt fylld. Jag vet inte om det här blir en stående punkt många år framöver. Rekordmannen i fråga, Gunnar Emanuel himself med 21 år på nacken, hänger en bit bort från Ringholm och jag tror inte att man med dagens politiska tempo kan komma i närheten av det rekordet.

Det är naturligtvis inte därför jag är här utan för att tala om den ekonomiska bedömning som regeringen gör och den budgetproposition som vi igår presenterade för riksdagen.

Den svenska ekonomin har ju under ganska lång tid kännetecknats av en mycket stark exportledd tillväxt; en betydligt högre tillväxt än i andra jämförbara europeiska länder. Samtidigt har vi haft en stark produktivitetsutveckling i industrin med den följderna att den av oss alla förväntade sysselsättningsuppgången inte har kommit. Nu sker emellertid något i den svenska ekonomin som är mycket intressant, nämligen att den exportledda tillväxten växlar över i en mer inhemskt driven tillväxt. Jag tänkte börja mitt anförande i den delen.

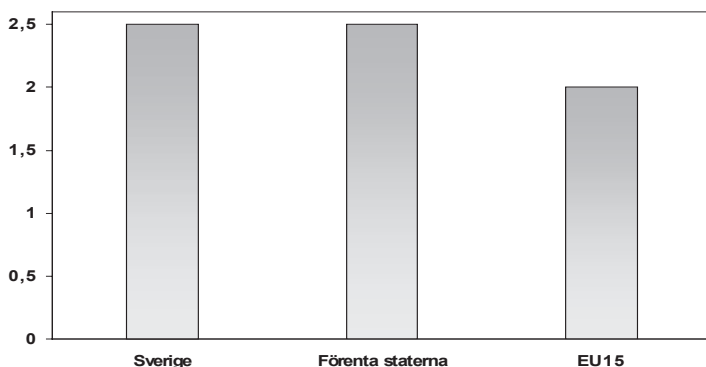
Det är naturligtvis tacknämligt att få lägga fram sin första budgetproposition i en ekonomisk miljö där det finns en stark underliggande ekonomisk utveckling. Vi har under senare tid kunnat notera att antalet arbetade timmar i ekonomin så sakteliga håller på att öka. Vi kan notera att på såväl den offentliga arbetsförmedlingen som på de privata bemanningsföretagen ökar nu antalet lediga platser. Vidare kan vi notera att varslen under en ganska lång tid befunnit sig på ett sluttande plan. Samtidigt har vi i det korta perspektivet haft en

stark produktivitet utveckling i industrin till följd av att sysselsättningen inte tagit fart, men långsiktigt är det naturligtvis ett styrkebevis för den svenska ekonomins långsiktiga hållfasthet.

Med det uppdrag som jag nu innehar följer en mycket märklig erfarenhet och det är att när jag möter mina kollegor runt om i Europa så blir man helt plötsligt någonting, något betydligt mycket mer än vad man är på hemmaplan. Mina kollegor kommer fram till mig och frågar: vad är det egentligen ni gör i Sverige och de andra nordiska länderna eftersom ni är så starkt avvikande jämfört med oss i Kontinentaleuropa? En betydligt högre tillväxt, lägre inflation, högre sysselsättningsgrad och ni är konkurrenskraftiga. Sedan kommer jag hem och möts av en helt annan bild av Sverige i den offentliga debatten. Troligtvis ligger sanningen någonstans däremellan. De här två perspektiven är i och för sig naturliga, vi har andra måttstockar än att bara jämföra oss med andra länder. Vi har högre ambitioner på ett antal områden, inte minst vad gäller arbetslöshet och sysselsättning. Vi har också satt upp målsättningar som är radikalt mycket svårare att nå, vad gäller till exempel offentliga finanser, än vad flertalet andra europeiska konkurrentländer har gjort. Ändå finns det skäl att någon gång tillåta

sig att jämföra den svenska utvecklingen med den i andra länder.

Konjunkturinstitutet har nyligen gjort den här undersökningen, nämligen att försöka mäta välfärdsutvecklingen i form av den reala BNI-utvecklingen per capita (figur 1). Det visar sig att vi under de senaste tio åren mycket väl kunnat hävda oss jämfört med övriga europeiska länder. Vi ligger i paritet med den amerikanska utvecklingen. Även i ett internationellt hänseende får man säga att den svenska arbetsmarknaden i allt väsentligt fungerar väl. Vi har en hög sysselsättningsgrad, cirka 76 procent om vi räknar med den definition vi har, 20-64 år. Den är högre än EU 15-genomsnittet och betydligt högre än EU 25-genomsnittet. Vi har en låg långtidsarbetslöshet, ett väl så viktigt mått, och vi har jämförelsevis många äldre i arbete jämfört med andra länder. Men, och det är ett viktigt men, vi har för hög arbetslöshet i Sverige. Orsakerna bakom den allt för höga bestående arbetslösheten är att vi, som jag nämnde tidigare, haft en stark produktivitet utveckling i industrin. Det har inte genererat nya jobb i takt med att tillväxten tagit fart i framför allt den exportledda industrisektorn. Vi har haft en återhållsam privat konsumtion. Jag skulle vilja säga att fram tills för några månader sedan befann sig

Figur 1
Utveckling av real BNI per capita. Genomsnittlig förändring 1995-2004, procent

Källa: Konjunkturinstitutet.

svensk ekonomi i någon slags moment 22-situation, som säger att situationen på arbetsmarknaden inte kommer att förbättras förrän hushållens konsumtion tar fart, och hushållens konsumtion kommer inte att ta fart förrän situationen på arbetsmarknaden förbättras. Det låset har funnits i den svenska ekonomin ett tag. Tittar man nu på konfidensindikatorer, hur hushållen ser inte bara på sin egen ekonomiska situation utan även på arbetsmarknaden och den allmänna svenska ekonomiska utvecklingen, så kan man se trendbrott. Vi ser också att det tar sig i uttryck i en högre privat konsumtion, med den följderna att någonting underliggande håller på att hända på arbetsmarknaden.

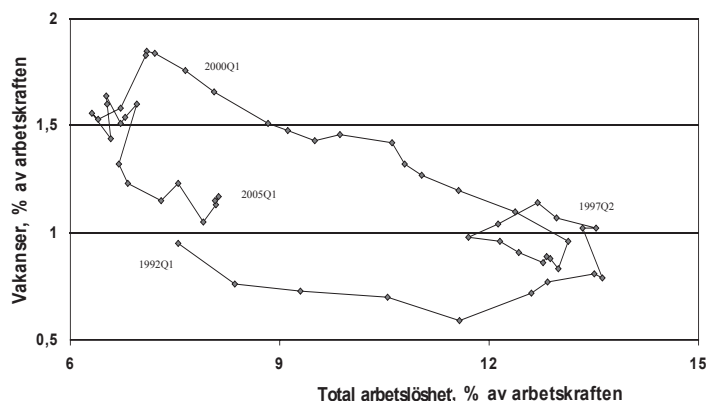
Vi har för många långtidsarbetslösa. Våldigt många blev arbetslösa under 1990-talets ekonomiska kris och har nu varit arbetslösa så pass länge att vi håller på att hamna i en situation där de får svårt att återvända till arbetslivet. Detta sammantaget, trots den starka underliggande utvecklingen, har gett staten skäl att agera. Vi riskerar att arbetskraftsutbudet långsiktigt försvagas, vi kan se på Beveridgekurvan var vi befinner oss någonstans (figur 2). Vi riskerar att de som varit långtidsarbetslösa under en längre tid har svårigheter att komma tillbaka. Det är en avgörande grupp som vi måste

hantera. Vi vet också att vi under den senaste tioårsperioden, trots den djupa ekonomiska kris vi genomgått, byggt ut högskolan kraftigt med 100 000 platser. Dessvärre är det många högskoleutbildade som går ut i arbetslöshet och vi vet vilka konsekvenser detta medför, nämligen att kompetensen försvinner med tiden om man inte får tillämpa den i arbetslivet. Vi har i dag starka offentliga finanser, jag kommer snart till detta, men lyckas vi inte göra något åt arbetslösheten, framför allt långtidsarbetslösheten, riskerar vi permanenta bestående kostnader och utgifter för arbetslösheten. Detta är sammantaget väl så goda skäl för oss att agera.

Förutsättningarna för att bekämpa arbetslösheten är goda. Mina medarbetare har roat sig med att ta fram den här tabellen som visar några nedslag i ekonomin och som visar hur stark svensk ekonomi är i dag och vilka förutsättningar som gäller för att sätta in ytterligare åtgärder för att bekämpa arbetslösheten (tabell 1). Vi har i år ett finansiellt sparande på 1,4 procent.

Bara för att visa hur det finansiella sparandet har utvecklats över tiden och hur vi tror att det kommer utvecklas framgent, ser vi här att under perioden 2000-2008 kommer vi att ha ett genomsnittligt finansiellt sparande i

Figur 2
Beveridgekurvan
1992-2005

Källor: SCB och Arbetsmarknadsstyrelsen.

den konsoliderade offentliga sektorn på 1,4 procent (figur 3). Rensar vi bort de konjunkturella dimensionerna får vi ett strukturellt överskott på 1,8 procent, vilket inte är så långt ifrån det stipulerade målet om 2 procents överskott över konjunkturcykeln. Den här bilden ska vi ta med oss i minnet när vi läser av situationen i andra länder; vi befinner oss i en betydligt starkare och mer självfinansiell situation än flertalet av våra europeiska konkurrentländer.

Det är allmänt känt vilken stark bytesbalans vi har i dag. Vi har alltjämt stora lediga resurser i ekonomin och därmed ett BNP-gap som gör det möjligt för oss att satsa ytterligare på att bekämpa arbetslösheten. Vi har en av det riktigt stora framgångarna bakom oss, vi har brutit nacken av inflationen till följd av en lönebildning där arbetsmarknadens parter tagit ett väldigt stort samhällsansvar. Detta är en oerhört stor strukturförändring i den svenska ekonomin jämfört med tidigare.

Sammantaget ledde detta till att regeringen igår lade ett program på riksdagens bord för ökad tillväxt där komponenterna, som ni kunnat ta del av, genomsyras av ett antal olika ambitioner:

	2005
Finansiellt sparande	1,4
Bytesbalans	7,5
BNP-gap	-1,0
KPI*	0,3

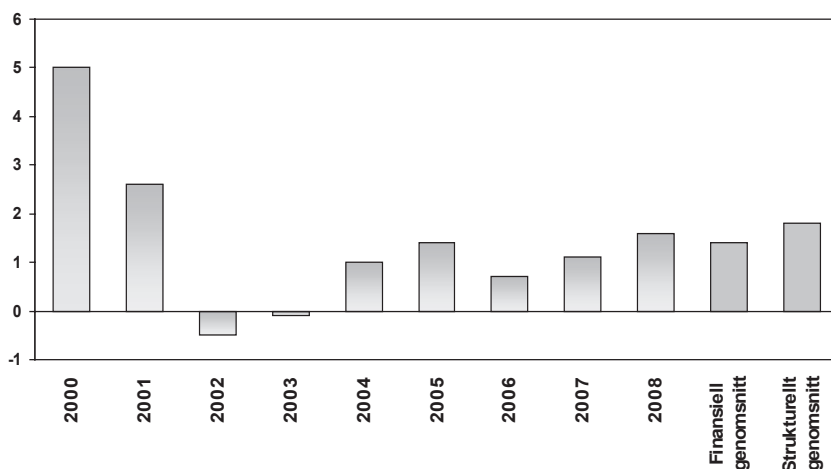
* Procentuell förändring (årsgenomsnitt)

Källa: Finansdepartementet (BP2006).

Att öka efterfrågan på arbetskraft genom att sänka arbetsgivaravgifterna för soloföretagarna och höja taken i lönebidragen för att göra det mer attraktivt att anställa dem som har det svårast på arbetsmarknaden, nämligen de arbetshandikappade. Vi bereder ekonomiska möjligheter att anställa fler i den offentliga sektorn. Det talas mycket om den demografiska utmaning som vi har framför oss, men om ni så vill så har vi en demografisk utmaning här och nu i äldreomsorgen och hemtjänsten. Jag har ju uttalat mig i sammanhanget på ett sätt som jag inte ska göra på nytt, men här finns uppenbara behov av att göra mer.

Vi måste parallellt med att öka efterfrågan på arbetskraft stärka arbetskraftsutbudet på sikt. Vi har stora förnyade utbildningsinsatser i den här

Tabell 1
Goda förutsättningar för att bekämpa arbetslösheten (procent av BNP)

Figur 3
Den offentliga sektorns finansiella sparande.
Procent av BNP

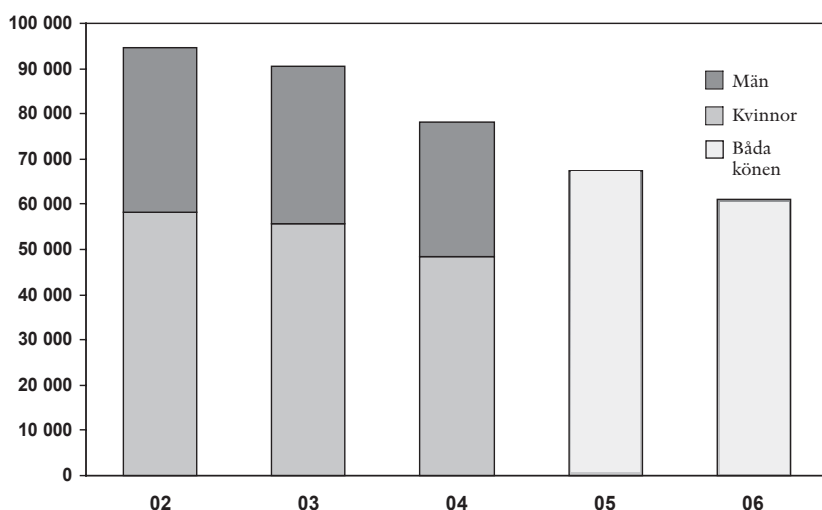
Källor: SCB och Finansdepartementet (BP2006).

budgeten. Under de närmaste åren bygger vi ut högskolan med 17 500 platser parallellt med att vi rustar de arbetslösa akademikerna med nya möjligheter. Vi vet att vi har stora ungdomskullar som kommer att lämna gymnasiet om några år och som kommer att knacka på högskolans dörr. Självklart ska de långsiktigt beredas plats på högskolan. Låt mig inom parentes i det här sammanhanget bara nämna att vi inom Finansdepartementet jobbar med att långsiktigt stärka arbetskraftsutbudet. Jag har tillkallat tre stycken av era kollegor, tre framstående ekonomer: Ingemar Hansson, Dan Andersson och Inga Persson med uppgift att särskilt titta på tre grupper som är strategiska för att långsiktigt öka arbetskraftsutbudet. Den första gruppen är de unga som tidigare ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden (här kan jag nämna att vi på den socialdemokratiska partikongressen i november kommer att fatta beslut om att vilja införa ett studiemedelssystem som stimulerar en snabbare genomströmning genom högskolan, en arbetskraftsutbudsreform så god som någon). Den andra gruppen jag bett ekonomerna titta på är hur de äldre ska kun-

na stanna kvar längre på arbetsmarknaden, även om utvecklingen tenderar att gå åt rätt håll på den punkten. Den tredje gruppen är naturligtvis den riktigt stora potentialen vi har, de invandrade svenskarna som finns utanför arbetsmarknaden. Om sysselsättningsgraden bland de invandrade svenskarna vore lika hög som bland oss infödda svenskar skulle vi ungefär ha 110 000 fler sysselsatta. Om tumregeln är att 40 000 fler sysselsatta i den privata sektorn motsvarar en BNP-ökning på en procent kan ju var och en se vilka enorma utvecklingsmöjligheter som finns för att långsiktigt finansiera det som behöver finansieras i den offentliga sektorn.

Vi har utbildning av långtidsarbetslösa med olika åtgärder. Vi kan nu genom att vi har fallande sjukpenningdagar börja sätta fokus på de långtidssjuka, förtidspensionerade och arbetshandikappade i betydligt större utsträckning än vad vi har gjort tidigare (figur 4). Vi har stora system som går sida vid sida, men de möts inte i dagens Sverige. Bokstavligt och bildligt talat har vi Försäkringskassan på ena sidan torget och Arbetsförmedlingen på den andra si-

Figur 4
Halveringsmålet
för ohälsan inom
räckhåll.
Tusental sjukpenningdagar

Källa: Finansdepartementet (BP2006).

dan. Vi måste hitta broar mellan de här storheterna. Vi fortsätter att förbättra matchningen och kontrollen som sker genom att vi förstärker resurserna på både Försäkringskassan och AMS, i syfte att hjälpa långtidsarbetslösa.

Vi pratade om strategin mot ohälsan. Jag vill peka på två punkter, det tar för lång tid att gå igenom hela den strategi som vi arbetar med. Den första är att vi anslår en miljard kronor som en ekonomisk drivkraft för landstingen att i sitt upptagningsområde, i sin region, i sitt län, jobba mer aktivt för att få ner de höga sjuktalerna. Vi har redan börjat skriva på sjukskrivningsprocessen för att få till stånd ett lägre uttag av sjukpenningdagar, men här tror vi att det behövs en ekonomisk morot även för landstingen att göra mer. Den andra punkten jag vill peka på är nämligen att vi kommer att be Försäkringskassan, i samarbete med Arbetsförmedlingen, att genomlysa hela stocken av de personer som är långtids-sjuka, förtidspensionerade och arbets-handikappade, allt i syfte att designa en väg tillbaka till arbetsmarknaden. Det ska följas av en satsning över hela landet.

När det gäller skattepolitiken tänker jag vara tämligen kortfattad, eftersom jag ju tidigare annonserat att det är dags för en genomgripande översyn av skattesystemet. Det finns många goda skäl för detta. Det är ganska länge sedan vi genomförde den stora skattereformen, 15 år sedan. Väldigt mycket har hänt sedan den reformen sjösattes, dessutom i en överenskommelse över den partipolitiska blockgränsen, väl så viktigt i sammanhanget. Det som har inträffat är att internationaliseringen, globaliseringen eller vad vi nu vill kalla fenomenet, ytterligare tagit fart. Vi har blivit medlemmar i den Europeiska Unionen. Vi har gjort väldigt många små förändringar, väl så motiverade, men sammantaget riskerar de att leda oss tillbaka till det som var ett

av grundsyftena med skattereformen, nämligen att bli av med ett lapptäck. Vi riskerar att hamna i en situation där förändringar kommer i konflikt med några av de bärande principerna bakom skattereformen. Dessutom har vi introducerat moment i motioner i skattepolitiken som inte var lika påtagliga tidigare. Vi har de miljöstyrande effekterna, samtidigt som vi riskerar att fler uppgifter för skattesystemet återigen underminerar några av de grundläggande bärande principerna. För egen del är jag övertygad om att ska det göras förändringar i skattesystemet, så måste de göras i ett sammanhang. Just nu diskuteras skattepolitiken styckevis, en skatt här, en skatt där. Det är starka opinioner som mobiliseras. Just nu är det bensinskatten som det mobiliseras kring, för några veckor sedan var det fastighetsskatten och för några månader sedan förmögenhets-skatten. Jag moraliserar inte över de här opinionerna utan bara konstaterar att går man en opinion till mötes här och en där, så kommer vi väldigt snart att underminera det som är de grundläggande principerna för skattereformen. Därför bör förändringar genomföras i ett sammanhang.

Det här hindrar ju inte att vi reformerar skattesystemet på vissa punkter. Vi genomför förändringar vad gäller 3:12-reglerna i budgetpropositionen; så sent som häromdagen remitterade vi en lagrådsremiss där vi nu fullföljer den tidigare annonserade reformen när det gäller fåmansföretagen. Jag var inne på att vi sänker arbetsgivaravgifterna för de soloföretagare som tar ett första steg mot att anställa en första person. Vi fullföljer nu och slutför kompensationen till löntagarna för de höjda egenavgifterna som var en del av budgetsaneringen – bra som köpkraftsförstärkning, bra som marginalskattesänkingsåtgärd och som sänker trösklarna för viktiga grupper. Visst gör vi ett antal reformer

även i statsbudgeten. Den nya stora skattereformen håller vi som bäst på att förbereda i Finansdepartementet och ska direkt efter valet nästa år, under förutsättning att väljarna så vill, tillsätta en stor parlamentarisk utredning i syfte att reformera skattesystemet. Min personliga övertygelse är att det vore väldigt bra för Sverige om vi på nytt kunde få en blocköverskridande överenskommelse. Erfarenheten är ju att den typen av operationer ska göras tidigt under en mandatperiod, kanske 1½ – 2 år efter att det eller de förlorande partierna hunnit slicka såren och vill ta ansvar för Sverige. Men att i dagens febriga politiska miljö försöka ge sig på något sådan tror jag är omöjligt.

Anders Björklund

Tack för det. Då överlämnar jag ordet till Lars Calmfors som överraskar oss alla med att komma med modern teknik i form av en powerpointpresentation.

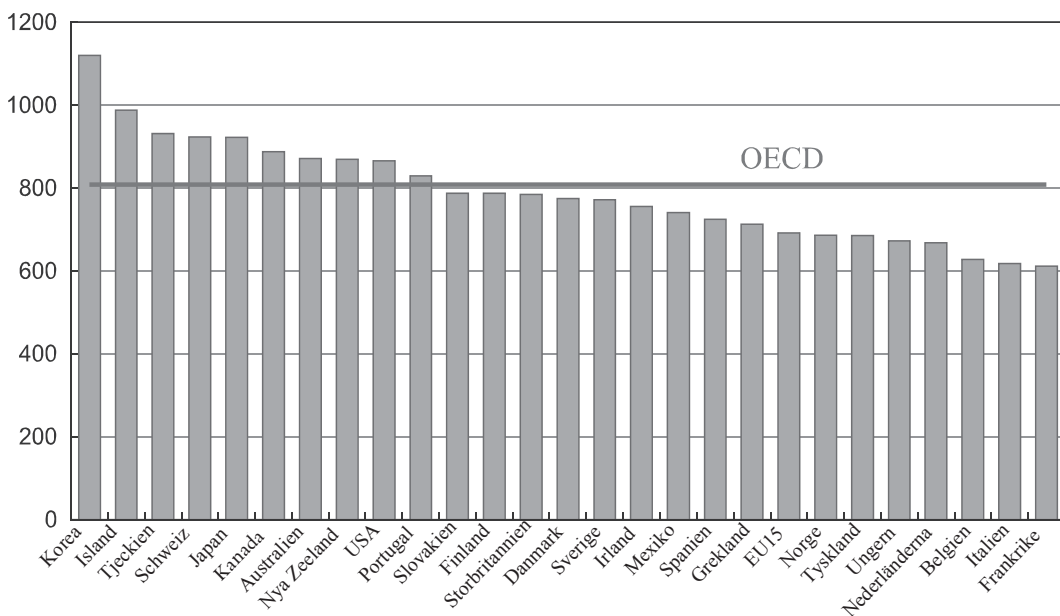
Lars Calmfors

Vi tänker utnyttja våra komparativa fördelar. Jag koncentrerar mig på samsällsättningen, medan Sven-Olof Lodin kommer att tala om skatterna.

Diskussionen om arbetsmarknaden har fokuserats ganska mycket på frågan om hur hög arbetslösheten egentligen är. Är den öppna arbetslösheten runt 6 procent, är den 8,5 procent (om man inkluderar deltagande i arbetsmarknadsprogram) eller är den upp mot 20 procent (inklusive sjukskrivna, förtidspensionerade och så vidare)? Det finns inget givet svar på den här frågan. Allt beror på exakt vilka problem man vill belysa. Men det är helt klart att skrämmande många människor saknar ett arbete.

Det mått som jag tycker bäst sammanfattar hur mycket vi arbetar är antalet arbetade timmar per capita (invånare). Måttet är också bra när man ska jämföra olika länder. Det visar sig då att skillnaderna mellan olika länder är mycket stora. Som framgår av mitt dia-

Figur 5
Antal arbetade timmar per år och capita, 2002

Källa: OECD Employment Outlook, 2004.

gram är genomsnittet för OECD runt 800 timmar per år och invånare (figur 5). Schweiz ligger en bit över 900 och USA runt 850. I en del EU-länder ligger antalet arbetade timmar per capita mycket lågt: i Frankrike, Italien och Belgien ner mot 600 timmar. Var ligger då Sverige? Ja, vi är numera ett ganska genomsnittligt land, vilket är bra att ha som en utgångspunkt för diskussionen. Vi tillhör inte dem som har högst arbetskraftsutnyttjande men inte heller dem som har lägst: vi ligger helt enkelt strax under OECD-genomsnittet.

Jag tror att det finns en föreställning som allvarligt hämmar politiken, nämligen tron att arbetsmarknaden fortfarande fungerar betydligt bättre i Sverige än i de flesta andra länder. Ett exempel var när statsministern nyligen hävdade att Sverige har den lägsta arbetslösheten i Europa. Det speglade en bild som tidigare var korrekt men som inte längre gäller. Det är visserligen sant, som finansministern sade, att vi står oss bra vid internationella jämförelser när det gäller sysselsättningsgraden. Det beror framför allt på att vi har ett högt kvinnligt förvärvsdeltagande. I Europa är det bara Danmark och Norge som har högre sysselsättningsgrad.

Men tittar vi på den öppna arbetslösheten, ser det sämre ut. Det finns ett tiotal länder i Europa som ligger lägre än vad vi gör. Skulle vi dessutom ta hänsyn till arbetsmarknadsprogram – som visserligen finns i alla länder, men som vi har betydligt mer av – skulle jämförelsen bli ännu mer oförmånlig.

En grundfråga när man diskuterar åtgärder mot arbetslösheten är vad denna beror på. Ekonomer tycker om att dela upp arbetslösheten i en konjunkturell och en strukturell del. Konjunkturell arbetslöshet beror på för låg samlad efterfrågan i ekonomin. Strukturell arbetslöshet (eller jämviktsarbetslöshet som ekonomer också kallar den) beror

på att arbetsmarknaden inte fungerar tillräckligt bra.

Man kan inte göra en sådan här dekomponering på något exakt sätt: det finns nästan lika många metoder att göra den på som det finns ekonomer. Men det finns ändå en stor samstämmighet mellan olika bedömningar. Nästan alla kalkyler visar att konjunkturarbetslösheten enbart svarar för en mindre del av arbetslösheten. Om jag ska hugga till med någon siffra, är det kanske någon procentenhet av (den öppna) arbetslösheten som är konjunkturell. Huvuddelen av arbetslösheten är strukturell.

Vad betyder det? Jo, det betyder att en effektiv arbetslöshetsbekämpning i första hand måste inriktas på att minska den strukturella arbetslösheten. Min huvudkritik mot budgeten – och också mot finansministerns anförande – är att det saknas förslag om effektiva sådana åtgärder.

Det här innebär inte att konjunkturarbetslösheten är ointressant. De flesta är förmodligen överens om att vi fått lite för hög konjunkturarbetslöshet, och onödigt låg inflation, eftersom Riksbanken tidigare fört en alltför stram räntepolitik. Men det är ganska förklarligt. Riksbanken – och alla vi andra – underskattade helt enkelt produktivitetsökningarna.

Sedan har jag svårt att bedöma vilket utrymme det finns för ytterligare stimulans av efterfrågan just nu. Däremot är jag ganska säker på att vi går mot en felaktig mix av penning- och finanspolitik. Jag tror att vi håller på att göra samma misstag som många andra EU-länder gjorde i konjunkturuppgången 1999–2000, då man inte stramade åt finanspolitiken tillräckligt. Därmed bidrog man till en för hög räntenivå. Det är sant att de offentliga finanserna ser mycket bättre ut i Sverige än i de flesta andra EU-länder. Men den demografiska utvecklingen, som innebär framtida

budgetpåfrestningar, ställer höga krav på budgetöverskott i dag. Det är också viktigt av trovärdighetsskäl att demonstrera i handling att saldomålet på 2 procent av BNP i budgetöverskott över konjunkturcykeln fortfarande gäller och att vi inte är på glid på samma sätt som många andra EU-länder tycks vara.

Jag skulle vilja se en stramare budgetpolitik med större överskott i de ofentliga finanserna de kommande åren: i stället för ett mål nästa år på en halv procent av BNP i överskott, skulle jag vilja ha ett mål på 1 eller 1,5 procent. Det skulle göra det möjligt att senarelägga de räntehöjningar som vi vet kommer. Jag tror det skulle ge en bättre mix av finans- och penningpolitik. Regeringens politik är inte motiverad av någon ingående analys av vad som är den bästa kombinationen av finans- och penningpolitik, utan den verkar helt klart styras av valtaktiska motiv. Samtidigt ska man inte överdriva den här kritiken. Det är fråga om svåra bedömningar av vilken politik som är bäst. Jag vill inte rubricera regeringens politik som katastrofal, men den skulle kunna vara mycket bättre.

Låt mig nu gå över till det som är mest centralt för diskussionen om arbetslösheten, nämligen det strukturella perspektivet.

Vad vet vi då från internationell forskning och internationella erfarenheter? För det första har det bedrivits mycket forskning som visar hur nivån på jämviktsarbetslösheten beror på de grundläggande institutionella förhållandena på arbetsmarknaden: hur arbetslöshetsförsäkring, arbetsmarknadspolitik, lönebildningssystem och skattesystem är utformade. För det andra vet vi att det finns ett antal länder med tidigare hög arbetslöshet som lyckats minska denna rejält. Det har skett genom systematiska arbetsmarknadsreformer på många områden. De tydligaste exemplen är Storbritannien och Neder-

länderna, men Danmark och Irland är andra. I Tyskland har vi de senaste åren sett betydande förändringar i arbetslöshetsförsäkring, arbetsmarknadspolitik och i någon mån också i lönebildningen. Dessa förändringar har ännu inte hunnit ge några effekter, annat än möjligen på väljarnas beteende, men jag tror det finns anledning att vänta sig betydande förbättringar av arbetsmarknadsläget i Tyskland framöver.

Hur ska man då bedöma de sysselsättningspolitiska förslagen i budgeten? Det är i huvudsak fråga om mycket traditionella arbetsmarknadspolitiska satsningar, även om man – som ständigt sker i alla länder – hittar på nya namn på programmen: plusjobb, nya sorters utbildningsvikariat och så vidare.

Låt mig börja med att säga något positivt. Regeringen verkar ha lärt sig av 1990-talets dåliga erfarenheter av mycket stora volymer i arbetsmarknadsutbildningen. Man satsar inte på expansion av renodlad arbetsmarknadsutbildning utan på olika typer av praktik och anställningsstöd. För de enskilda individerna tycks sådana program ha fungerat väl. Det är ett argument för den inriktning av arbetsmarknadspolitiken som regeringen nu väljer. Det är också bra med program som särskilt inriktas på akademikergrupperna, som traditionellt fått en ganska styvmoderlig behandling i arbetsmarknadspolitiken. Pär Nuder nämnde det inte här, men det framgår av finansplanen att man efter amerikansk förebild ska satsa mer på sk profiling, det vill säga att med bättre metoder (också statistiska sådana) försöka att på ett tidigt stadium fastställa vilka arbetsmarknadspolitiska insatser som passar enskilda personer bäst. Här finns ett stort utrymme för förbättringar.

Det är så mycket positivt som jag tänkte säga om arbetsmarknadspolitiken. Ett stort problem är att deltagandet i arbetsmarknadspolitiska program nu

återigen kommer upp på mycket höga nivåer, drygt 3,5 procent av arbetskraften. Det sker dessutom ganska sent i konjunkturuppgången. Forskningen tyder vidare på att anställningsstöd och praktik ger upphov till stora undanträngningseffekter, kanske i genomsnitt så mycket som 60–70 procent. Det betyder att 100 subventionerade anställningar tränger undan 60–70 reguljära jobb. Undanträngningseffekterna blir med stor säkerhet större om man betalar avtalsenlig lön, som – om jag förstått det hela rätt – är tanken med plusjobben. De blir då ungefär som gamla tiders beredskapsarbeten som tycks ha bidragit till att dra upp hela lönenivån. Det här är ett starkt argument för att begränsa omfattningen av olika former av anställningsstöd.

Huvudproblemet med de utökade arbetsmarknadsprogrammen är att vi får en förskjutning från målet att öka den reguljära sysselsättningen (eller att få fler i arbete, vilket är ett ännu mer ambitiöst mål, eftersom alla sysselsatta inte arbetar) till att i första hand hålla nere den öppna arbetslösheten. Jag trodde att vi kommit ifrån det. Arbetsmarknadspolitiken blir återigen ett alibi för att inte vidta andra åtgärder som skulle vara mer effektiva, men också innebära besvärliga målkonflikter.

En målkonflikt som regeringen inte vill ta i är frågan om lämplig inkomstskillnad mellan att ha och inte ha arbete. Det är välkänt att vi har mycket höga sk effektiva marginalskattesatser vid övergång från arbetslöshet till arbete. Den effektiva marginalskattesatsen anger den andel av inkomstökningen som försvinner när en person går från att vara arbetslös till att ha ett arbete till följd av såväl bortfall av bidrag (främst arbetslöshetsersättning) som ökade skatter.

Enligt OECDs beräkningar ligger de effektiva marginalskattesatserna på 90–100 procent för låginkomsttagare i Sverige. De svenska skattesatserna är in-

ternationellt sett mycket höga. Motsvarande skattesatser är 60–70 procent i de flesta anglosaxiska länder. Forskningen tyder på att sänkningar av de här marginalskattesatserna är en förhållandevis effektiv metod att öka sysselsättningen. Ett enkelt sätt att göra en sådan sänkning vore att ersätta de inkomstprövade bostadsbidragen med mer direktstöd till de grupper som i dag gynnas av bostadsbidragen, alltså främst ensamstående föräldrar och flerbarnsfamiljer. Detta föreslogs av en statlig utredning för några år sedan.

En annan fråga gäller taken i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen. I budgeten är det bara taket i sjukförsäkringen som höjs, men regeringen har aviserat en framtida höjning även av taket i arbetslöshetsförsäkringen. Legitima försäkringsmotiv talar naturligtvis för en hög ersättningsgrad. Men vi vet också från forskningen att detta motverkar målet att få fler i arbete. Vill man prioritera sysselsättningsmålet, så skulle en avtrappning av a-kasseersättningen efter arbetslöshetstidens längd i kombination med antingen någon form av generellt förvärvsavdrag för låginkomsttagare eller selektiva skatterabatter på arbetsinkomster för tidigare arbetslösa vara en ganska effektiv metod. Det skulle leda till lägre löner före skatt, och därmed lägre lönekostnader för arbetsgivarna, än vad som annars skulle bli fallet. Samtidigt kan förhoppningsvis lönerna efter skatt hållas uppe. Metoden har använts framgångsrikt i USA och Storbritannien men också i flera andra länder.

Jag är för en nedtrappning av a-kasseersättningen. Fast jag tror inte att man behöver gå så långt som den borgerliga alliansen har föreslagit: en arbetslöshetsersättning på runt 7 000 kronor per månad före skatt för långtidsarbetslösa är en mycket låg nivå. Vi tror oss veta att en sänkning av a-kassan ger starka effekter på arbetslösheten. Det verkar därför

vara "overkill" att ta i så mycket som man gjort i det borgerliga förslaget.

Det sägs en del i finansplanen om behovet av ökad kontroll i försäkrings-systemen. Det finns ganska mycket forskningsstöd för att sådana åtgärder kan vara effektiva. Man kan säkert göra mer; vi vet att så många som 60 procent av de arbetslösa inte sökt något arbete under den senaste veckan. Samtidigt finns det även här avvägningsproblem: att en mycket långtgående kontroll lätt uppfattas som integritetskränkande har vi sett i den debatt som varit. Ökad kontroll kan också innebära en inriktning på formella sökkrav som ibland kan vara ganska meningslösa.

Något som man kan fundera över när det gäller regeringens inställning är följande. Varför är man så positiv till att sänka arbetsgivarnas lönekostnader genom anställningsstöd, samtidigt som man är mycket negativ till att sänka skatten på arbetsinkomster för låginkomsttagare i syfte att reducera lönen före skatt, men hålla den uppe efter skatt? Egentligen syftar båda typerna av politik till samma sak, nämligen att öka sysselsättningen genom att minska arbetsgivarnas lönekostnader, utan att för den skull löntagarnas disponibla inkomster ska behöva falla. Spelar det någon roll vilken väg man väljer? Ja, det gör det. Det finns ett starkt argument för att inte bara använda den ena metoden utan att använda båda. Det är stigmatiseringsproblematiken. Ger man anställningsstöd enbart till enskilda svårplacerade personer, då pekar man också för en arbetsgivare ut de personerna som problemfall. Ger man i stället skatterabatter på arbetsinkomster, behöver man inte dra in arbetsgivarna i administrationen, utan det hela kan skötas av skattemyndigheterna. Då får man rimligen mindre av stigmatiseringseffekter.

Frågan vi skulle besvara var: Leder regeringens politik till högre sysselsätt-

ning och lägre arbetslöshet? Ja, politiken leder till lägre registrerad (öppen) arbetslöshet. Däremot är det troligt att den minskar den reguljära sysselsättningen. Den ökar inte ens enligt regeringens egen kalkyl. Min huvudpoäng är att om man verkligen gav sysselsättningsmålet högsta prioritet, så skulle man kunna göra mer. Därmed är det inte sagt att regeringens politik är fel i någon vetenskaplig mening. Det val man gör beror på att man åsätter det ett mycket högt värde att ge ett generöst försäkringsskydd till dem som inte lyckas få ett arbete. Men man ska ha klart för sig att den här politiken i dagens situation har höga kostnader i termer av förlorade arbetstillfällen.

Jag tror att den hårdnande internationella konkurrensen successivt kommer att öka kostnaderna för den politik som nu förs. Globaliseringen innebär en långtgående strukturomvandling: i Sverige och andra EU-länder kommer arbetsintensiva verksamheter att krympa, medan kunskaps- och kapitalintensiva verksamheter kommer att växa. Problemet är att om vi väljer att i första hand stödja svaga grupper på arbetsmarknaden genom ett generöst försäkringsskydd vid arbetslöshet, som bidrar till att hålla uppe lönekostnaderna särskilt för lågutbildade, får vi en överutslagning av lågproduktiva jobb. Följden riskerar att bli ytterligare höjd arbetslöshet. Många ekonomer – till exempel på OECD – menar att det vore mycket bättre att acceptera större löneskillnader före skatt i syfte att hålla uppe sysselsättningen också för lågutbildade och sedan försöka motverka effekterna på inkomstspridningen efter skatt genom skattesänkningar på arbetsinkomster för låginkomsttagare.

I debatten blir det lätt så att den modell som jag förordar betraktas som något slags rå anglosaxisk modell. Jag hoppas att vi inte får den debatten här i kväll. Det finns ett helt kontinuum av

kombinationer av sysselsättningspolitik på olika områden. USA och andra anglosaxiska länder utgör den ena extreman, men de har också inslag för att stödja de svagaste grupperna på arbetsmarknaden som kanske inte uppmärksammats tillräckligt i vår debatt. Sverige och till exempel Frankrike utgör den andra extreman. Jag tror inte att någondera extreman är bra, utan det går förmodligen att hitta en bättre utformning av sysselsättningspolitiken genom att kombinera det bästa från båda modellerna.

Anders Björklund

Tack. Då lämnar jag ordet till Sven-Olof Lodin.

Sven-Olof Lodin

Min uppgift är att ta upp skattefrågorna. Finansministern verkar inte jättepigg på att diskutera skatter nu utan hänvisar

till skatteutredningar efter valet, men han började i alla fall med att förklara att globaliseringen utgör en viktig faktor för vad som är möjlig skattepolitik. Problemet är att den internationella skattekonkurrensen rullar på, den väntar inte på oss och därför kan man inte skjuta upp viktiga åtgärder till stora utredningar. Jag tycker därför att hänvisningen till framtida stora skatteutredningar är en dålig ursäkt för att inte göra det som redan nu är nödvändigt.

Jag ska liksom Lars Calmfors börja med en internationell bild, nämligen hur den internationella skattekonkurrensen ser ut i dag (tabell2). Denna tabell är en översikt över de viktigaste skattesatserna 2005 inom EU. Den visar genomsnittet för EU-25 (minus Malta, Cypern och Sverige men plus Norge och Schweiz) samt motsvarande skattesatser för Sverige.

	Genomsnitt (exklusive Sverige)	Sverige
Skatter i förhållande till BNP (2003)	38,77 %	50,80 %
Bolagsskattesats	24,80 %	28 %
Sociala avgifter, ca (arbetsgivare)	21,75 %	32,70 %
Standardmoms	19,20 %	25 %
Högsta marginalskattesats för individer	40,40 %	57 %
Sociala avgifter, ca (arbetstagare)	13 %	0 %
Inkomstskatt + max. sociala avgifter	55,50 %	67 %
Kapitalinkomstskatt		
räntor	22 %	30 % *
utdelning	18 %	30 % *
Reavinstskatt		
Aktier, korttids-/ långtidssinnehav	13/7 %	30/30 %

Tabell 2

Gällande skattesatser inom EU 2005, jämförelse Sverige och övriga EU

* Sverige: skattetryck på inkomster (5% avkastning), inklusive nettoförmögenhetsskatt, 30+30 = 60%

Man ser att Sverige naturligtvis har högst skattetryck i genomsnitt. Bolagsskatten är för år 2005 i genomsnitt 24,8 procent i Europa. Den var år 2004, dvs för ett år sedan, 28 procent, alltså på ett enda år har genomsnittsskatten i Europa gått ner med drygt 3 procentenheter och den fortsätter att minska. Ett tiotal länder har förklarat att de nästa år ska sänka bolagsskatten ytterligare. Ser man på arbetsgivaravgifterna är Sveriges avgiftsnivå 11 procentenheter högre. Momen går jag förbi. Vår marginalskatt på arbetsinkomster är betydligt högre och börjar dessutom vid en lägre inkomstnivå än i andra länder. Det hävdas ofta att denna skillnad kompenseras av att andra länder har höga egenavgifter. Ja, de är 13 procent i genomsnitt och Sverige har i praktiken inga egenavgifter efter 1 januari 2006, då man tar bort den sista resten helt. Om man slår ihop belastningen av personlig inkomstskatt och nettot av arbetsgivar- och egenavgifter efter avdrag, ligger Sverige ändå fortfarande 12 procentenheter högre i skatte- och avgiftsbelastning på arbete än vad man gör i vår omvärld. Den svenska kapitalbeskattningen ligger väldigt mycket högre än i de andra länderna, framför allt om man också tar hänsyn till förmögenhetsskatten.

Den här sammanställningen visar inte bara på vårt höga generella skattetryck, utan också på att den svenska skattebelastningen på såväl arbete som kapital är betydligt hårdare än i våra konkurrentländer, vilket bör ge anledning till oro. Som Lars Calmfors framhöll måste vi utnyttja alla de parametrar som finns för att få fart på ekonomin och få fler i arbete. Skatteparametrarna kan här ha en viktig funktion och då inte minst skatten på arbete och kapital.

Läget vore inte så farligt om allt vore väl i Sverige och vår arbetsstyrka i full sysselsättning med låga sjuktal. Men sådan är ju inte situationen. Vi vet att vi

har hög arbetslöshet, vi har hög frånvaro från arbetet och vi måste få fler att arbeta över huvud taget på grund av de demografiska problemen. Men aktivt arbete lönar sig dåligt, de kraftiga marginaleffekterna blev också belysta alldeles nyss, och studier lönar sig dåligt. Man blir ganska chockerad när Uppsala – detta mitt gamla fina moderuniversitet – annonserar i Dagens Nyheter att det finns lediga platser på nästan alla naturvetenskapliga ämnen. Det är en förbluffande och allvarlig utveckling.

Studier lönar sig alltså dåligt, risktagande och expansion lönar sig inte heller så bra. Situationen medför stora risker. Företagen i dag investerar visserligen, men då investerar de i allmänhet för att rationalisera i Sverige, inte för att expandera. Det resulterar i en låg arbetskraftsefterfrågan och skapar rädsla för nyanställningar. Exportutvecklingen i Sverige tror vi är god, men den försvagas och vi liksom andra västländer förlorar faktiskt marknadsandelar hela tiden, trots att vi har ett stort bytesbalansöverskott.

Då är frågan vad man ska göra för att förbättra situationen. Egentligen är huvudfrågan hur man ska skapa framtidstro och optimism för verksamhet i Sverige. Det gör man inte genom subventioner. Det krävs andra åtgärder, främst krävs det strukturella reformer, för att skapa sådan optimism att den ger den tillväxt vi behöver, ökad sysselsättning och en hållbar finansiering av offentlig expansion på nödvändiga områden. Vad erbjuder då budgeten av detta? Faktiskt nästan ingenting, regeringen föreslår 30 miljarder i arbetsmarknadsåtgärder, huvudsakligen för att öka sysselsättningen i den offentliga sektorn, och 75 000 praktikplatser för akademiker. Trots rubriken i finansplanen om fler jobb i näringslivet, finns där mycket lite som kan skapa varaktiga jobb och sådana jobb som inte även i framtiden be-

lastar offentliga sektorn och skattebetalarna. Det som föreslås är 2 miljarder till tillfällig subvention av arbetsgivaravgifter för s k soloföretag, dvs företag med endast ägaren själv som anställd, vilket i och för sig är en god tanke. Nu blir effekten dock väldigt begränsad, eftersom de flesta enmansföretagare är företagare endast därför det är en bra arbetsform även för den som jobbar ensam. Nutekundersökningen säger att 50 procent av enmansföretagarna skulle vara beredda att anställa. Det finns andra undersökningar med betydligt större trovärdighet som visar lägre siffror.

Finansministern framhöll igår att vi fått 40 000 nya företag på ett år. Den som följt utvecklingen av företagsbildning och konjunktur vet att det blir fler nya företag när konjunkturen är dålig. Det vill säga att när arbetslösheten är stor, bildar många av dem som är friställda bolag för egen ofta begränsad verksamhet, men dessa bolag ger egentligen inte så stor effekt. Jag tror alltså inte att det här är en särskilt effektiv åtgärd, men det är ändå en god tanke eftersom regeringens åtgärd kan ses som ett bevis på att den även tänker på de små företagen.

Jag tror alltså inte att de 2 miljarderna kommer att gå åt. Sedan är jag tacksam för att regeringen nu till sist genomför 3:12-reformen till en långsiktig årlig kostnad av 1 miljard. Jag är ju medskyldig till den utredning som ligger till grund för förslaget. Men den miljarden kommer inte slå igenom förrän på sikt, eftersom kostnaderna är mycket lägre under infasningsperioden. Vidare föreslås skattesänkningar på tjänsteinkomster, kompensationer för allmänna pensionsavgiften och en liten höjning av grundavdraget för inkomsttagare med låga inkomster. Man ska observera att regeringen föreslår höjda skiktgränser för den statliga inkomstskatten, inte med inflationen plus 2 procent som man normalt ska göra utan endast med infla-

tionen plus 1 procent, vilket regeringen undvikit att framhålla. Ett inslag som är bra och nödvändigt är att man slopar koldioxidskatten för företag som ingår i systemet för handelns utsläppsrätter. Annars hade en dubbelkostnad uppstått för dem.

De åtgärder regeringen föreslår för att lösa arbetslöshetsproblemet berör framförallt den offentliga sektorns arbetsmarknad. Den huvudsakliga finansieringen är då upplåning på 35 miljarder, men man utnyttjar också en extra engångsintäkt, nämligen genom den räntebeläggning man genomförde när det gäller periodiseringsfonder, vilket gör att bolagen upplöser sina periodiseringsfonder i så hög grad att det blir en extra skatteinkomst på 14 miljarder i år. I stället för att ge denna tillbaka till företagen eller att använda den till något produktivt, så konsumerar regeringen denna extra statsinkomst blixtn snabbt. Det tror jag inte är en bra väg. Sådana åtgärder ökar varken framtidstro, optimism, investeringar för expansion eller leder till varaktig sysselsättningsökning, utan effekten blir ökad offentlig konsumtion och inga investeringar för framtiden. De blir egentligen framtida belastningar.

Vad bör man då göra för att söka skapa grogrund för den optimism och framtidstro som behövs för att få igång tillväxten? Då finns det på skattesidan bättre alternativ än regeringens tillfälliga jobsatsningar. Jag vill, i likhet med Lars Calmfors och många andra, inklusive IMF, hävda att man måste göra det mer lönsamt att arbeta aktivt. Marginalskatten på aktivt arbete måste alltså sänkas. Vidare måste det bli mer lönsamt att studera än vad det är i dag. Det måste också bli mer lönsamt att investera och ta risker. Hur åstadkommer man då detta?

För att sänka skatten på aktivt arbete måste man tekniskt skilja inkomster

av aktivt arbete från andra tjänstekomster, så som sjukpenning, a-kassa, föräldrapenning, pensioner, etc. Det är ingen stor teknisk apparat att åstadkomma detta. Kontrolluppgifterna är redan i dag ganska detaljerade och det behövs bara ytterligare en specificering på kontrolluppgiften så är problemet löst. Då går det att genomföra sänkt skatt på aktivt arbete, men behålla oförändrad skatt på sjukpenning, a-kassa och pension. Sänkningen bör ske genom att man inför en skattereduktion, dvs ett avdrag från själva inkomstskatten med helst 10 procent av aktiva arbetsinkomster över 100 000 kronor. I låga inkomstlagen ger den s k LO-puckeln så stark marginalsänkningseffekt att skattereduktionen endast behöver vara 5 procent. Men resultatet blir att marginalskatten upp till 300 000 kronor begränsas till 25 procent.

Observera att den lämpligaste konstruktionen är en skattereduktion, dvs ett direkt avdrag från skatten och inte avdrag från inkomsten. Skälen är följande. Om man konstruerar skattelättnaden som ett avdrag mot inkomsten får det regressiva effekter – avdraget får allt större effekt ju högre inkomsten och marginalskattesatsen är. Genom en skattereduktion blir effekten proportionell mot inkomsten och skattesänkningen får samma procentuella värde i alla inkomstkikt. Dessutom medför ett avdrag mot inkomsten att den skattepliktiga inkomsten till kommunerna påverkas, vilket innebär att man i så fall måste bygga upp ett system för att kompensera kommunerna för deras skattebortfall. En skattereduktion är tekniskt så konstruerad att den endast drabbar staten som uppborgsmyndighet, dvs endast drabbar statsfinanserna. Som ni ser så blir följden av den föreslagna skattereduktionen att skatteskillnaden mellan hög- och låginkomsttagare blir oförändrad. Den högsta marginalskatten på

aktivt arbete blir då 48 procent och den lägsta 25 procent.

Kostnaden för en sådan sänkning av skatten på aktivt arbete är dock ganska hög, närmare 40 miljarder om man genomför hela skattereduktionen i ett steg hela vägen upp, vilket jag anser att man bör göra, särskilt med hänsyn till vikten av att göra satsningar på studier mer lönsamma. Nöjer man sig med att medge skattereduktion på den del av inkomsterna som ligger under 10 basbelopp – man kanske inte orkar med mera på grund av budgetläget – hamnar kostnaden på knappt 30 miljarder, men det är bättre investerade pengar än de av regeringen föreslagna tillfälliga jobben i den offentliga sektorn. Även Lars Calmfors ansåg den satsningen vara alltför stor. I vart fall bör den kunna reduceras till hälften. Därmed skulle åtminstone 15 miljarder kunna gå till skattereduktionen. Då återstår ett underskott på ytterligare cirka 15 miljarder. Den skattehöjning för företagen på 14 miljarder som räntebeläggningen av periodiseringsfonderna inneburit borde användas för tillväxtstimulerande åtgärder, exempelvis till sänkt skatt på aktivt arbete. Annars uppstår ett kvarstående underskott på 15 miljarder. Om inte andra besparingar kan anses möjliga, torde ett sådant underskott för den här typen av satsningar vara statsfinansiellt acceptabelt. Här stödjer jag mig på vad bland annat Assar Lindbeck och Kjell-Olof Feldt anfört i olika sammanhang.

Utöver lägre skatt på aktivt arbete bör man förbättra reglerna för fåmansföretag. Där tycker jag att regeringens förslag i den avlämnade lagrådsremissen är ett bra steg på vägen. Men vårt förstahandsalternativ i utredningsgruppen vore betydligt bättre. Där ingick också avskaffandet av förmögenhetsskatten, men det gav ändå mer åt fåmansföretagarna än vad regeringsförslaget gör. I lagrådsremissen har man, jämfört med

vårt förslag, höjt det schablonbelopp som alltid får beskattas som kapitalinkomst till cirka 65 000 kronor per år, dvs de minsta företagen kan nu utdela som om de hade 66 procents avkastning på sitt eget kapital. Det är en ganska hygglig avkastning. Man har också gjort några andra små lättnader, som är bra.

Men lagrådsremissen innehåller ett kalkylfel som inte upptäckts. När vi i utredningsgruppen analyserade kostnaderna för infasning av det nya systemet, upptäckte vi att de skulle bli väldigt låga i början, till och med besvärande låga. De första tre åren är den årliga kostnaden för staten endast 100 miljoner kronor, i stället för den miljard som avsatts. På grund härav ville vi införa en tillbakaverkande övergångsregel som skulle göra att systemet får full effekt tidigare. Den blev dock komplicerad, vilket gjorde att regeringen helt enkelt har strukit den. Men borttagandet förändrar i så fall kalkylen, vilket man underlåtit att beakta. Man kan inte använda samma siffror på hur mycket det kostar första, andra och tredje året när man tagit bort den övergångsregel som gjorde att det blev dyrare för staten och bättre för företagen. Jag utgår från att man i det fortsatta propositionsarbetet rättar till detta och utnyttjar det utrymme till förbättringar för fåmansföretagen.

Jag känner att jag i min position inte är den som är mest lämpad att kommentera eller kritisera de föreslagna fåmansbolagsreglerna. Jag sitter ju själv i samma glashus i frågan. Därför stannar jag vid denna anmärkning. I stället vill jag ändå framhålla att en del av den omfattande kritik som framförts av såväl utredningsgruppens förslag som lagrådsremissen är orättvis. Förslagen är faktiskt inte alltid så dåliga som det påstås. Ofta bygger kritiken på enskilda inslag i förslagen som egentligen inte kan värderas utan att se till helheten. Men det undviks medvetet eller omedvetet

ofta. Så såg jag häromdagen en undersökning där man drog slutsatser som om de gällde hela fåmansbolagskollektivet på grundval av en undersökning som endast avsåg ensamföretagare, som inte är någon högprioriterad grupp i reformen. Än mer anmärkningsvärt var detta då man varken i undersökningen eller i dess presentation talar om att undersökningen endast avser ensamföretagare. Det får läsaren räkna sig till för att förstå.

Jag har redan nämnt att förmögenhetsskatten omedelbart måste avskaffas eftersom den är så uppenbart skadlig. Att PO Edin och jag föreslog det i 3:12-utredningen var kanske inte så förvånande, men att Ingemar Hansson, som finansministern alldeles nyss framhöll som en framstående ekonom, också anser att förmögenhetsskatten bör avskaffas, ger än större styrka åt vårt förslag. Varför är då förmögenhetsskatten så förfärligt dålig?

För det första leder den till både samhällsekonomiska och även statsfinansiella förluster, om man ser till hur den snedvrider kapitalplaceringsvalet och medför växande både legal och illegal internationell kapitalflykt. Så tjänar man stora skattebelopp på att placera sitt kapital i exempelvis skog och hyresfastigheter, i stället för att välja A-listenoterade börsaktier eller en bättre bostad. Med hänsyn till statsministerns nya medlemskap i skogskooperationen, kan det vara intressant att notera att ett av deras medlemsblad för en tid sedan framhöll vikten av att förmögenhetsskatten behålls, eftersom dess avskaffande skulle medföra kraftigt sänkta skogspriser. Prisnivån på skogsegendomar ligger i dag så högt att företagen inte längre vill vara med och köpa. Det gör bara privatpersoner, för vilka lönsamhetskalkylen blir annorlunda på grund av förmögenhetsskattevinsten.

Den som hoppas att EUs spardirektiv skulle vara ett vapen mot internationellt

skattefusk hoppas förgäves, då direktivet endast omfattar ränteinkomster. Förmögenhetsskatten är i sin nuvarande utformning orättvis och slumpmässig och detta värre än någonsin nu genom att man infört en ny förmögenhetsskattfri kapitalförsäkring, vars enda lockelse ligger i att den är fri från förmögenhetsskatt. Första halvåret i år investerades ändå 10 miljarder i sådana försäkringar. Som ni säkert vet, när det gäller den här typen av försäkringar, säljs det mesta andra halvåret och framför allt just före jul. Slopandet av arvs- och gåvoskatten har medfört att förmögenhetsskatten i praktiken blivit okontrollerbar. Ska man ha en effektiv förmögenhetsskatt krävs det att man kan kontrollera gåvoströmmarna. Det kan skattemyndigheterna inte längre göra i brist på den kontrollmöjlighet som gåvobeskattningen gav. Därför är skälen starkare än någonsin att avskaffa förmögenhetsskatten, vilket på sikt skulle medföra återströmning av riskvilligt kapital till Sverige och inte obetydliga budgetförstärkningar.

Jag tillhör dem som anser att ett välbalanserat modernt skattesystem måste innehålla en fastighetsbeskattning, men den måste konstrueras så att medborgarna förstår dess ratio, vilket de inte gör i dag – tydligen inte heller flera av de politiska partierna. Den får inte heller innebära en överbeskattning och staten måste få acceptans för vad skatten används till. Av dessa skäl bör fastighetsbeskattningen konstrueras om tillbaka till en schablonbeskattning på kapitalet, i praktiken fastighetstaxeringsvärdet. Då blir det naturligt att räkna med en realavkastning på 3 procent eller med dagens ränteläge, helst inte mer än 2 procent. Resultatet blir då en skattebelastning på 0,6 – 0,9 procent av taxeringsvärdet. Dagens nivå överstiger vad som i dag kan anses som en normalavkastning. Medborgarna förstår inte heller varför staten ska ta hand om de här skattepengarna.

Låt åtminstone hälften tillfalla kommunerna för infrastrukturinvesteringar. De statliga bidragen till kommunerna kan då minska i motsvarande mån, varigenom någon statsfinansiell belastning inte behöver bli följd. Med en sådan konstruktion tror jag man får större chans till acceptans av fastighetsbeskattningen. Den är i dag Sveriges mest impopulära skatt, även inom socialdemokratien. Enligt en enkätundersökning, som professor Sören Holmberg gjort, anser 65 procent av den socialdemokratiske väljarkåren att fastighetsskatten bör avskaffas. Det tycker inte jag, men konstruera om den.

Slutligen vill jag snabbt beröra en annan fastighetsskattefråga som gäller beskattningen av fastighetsförsäljningar. EU-kommissionen anser att våra nuvarande uppskovsregler diskriminerar ersättningsförvärv i andra EU-länder och därigenom strider mot EG-fördraget. Jag anser att regeringen inte ska hålla på att streta emot EU-kommissionen på den här punkten; Sverige kommer inte att ha en chans inför EG-domstolen, utan kommer att bli ålagt att utvidga uppskovsmöjligheterna, om vi vill behålla dem, till att också avse byten till bostäder inom hela EU. Det rör sig för övrigt om jättebelopp på 20 miljarder om året. Uppskovsbeloppsbomben uppgår i dag sammanlagt till cirka 120 miljarder. Slopa därför i stället genast rätten till uppskov och sänk skatten till 10 eller i värsta fall 15 procent av vinsten. Det skulle faktiskt ge betydligt större direkta skatteintäkter än vad dagens uppskovssystem ger. Uppskovsbeloppsbomben kan inte heller få växa sig ännu större.

Anders Björklund

Tack. Det var två mycket fullmatade anföranden av opponenterna så varsågod Pär Nuder att ta itu med alla dessa synpunkter.

Pär Nuder

Det är naturligtvis omöjligt att kommentera allt som har sagts men det vore intressant, Sven-Olof, om du kunde summera vad alla dina skattesänkningar blir på sista raden. Jag skulle tro att det hamnar någonstans runt 70-80 miljarder. Hur finansierar du till exempel avskaffandet av fastighetsskatten, för det är vad som kommer att inträffa. Vad finns det för garanti för att fastighets-skatten blir kvar om den läggs över på kommunerna?

Sven-Olof Lodin

Som jag just framhållit är det ett nollsummespel för staten. Det blir ju bara att växla kommunernas andel av fastighetsbeskattningen mot minskade andra kommunala bidrag, varför reformen i den delen inte kommer att kosta staten någonting. Skatten är fortfarande statlig. Vitsen är att få större acceptans för fastighetsskatten, vilket är nödvändigt om den trots det nuvarande motståndet ska gå att behålla.

Pär Nuder

Jag blev än mer övertygad, efter ditt inlägg Sven-Olof, om att de stora eventuella skattejusteringar som bör göras måste göras i ett sammanhang. Du själv pekade på kombinationen av avskaffandet av arvs- och gåvoskatten och den alltjämt befintliga förmögenhetsskatten och de effekter som de två inbördes skatterna har i och med avskaffandet av arvs- och gåvoskatten. Jag har tidigare sagt och jag säger det gärna igen att jag är beredd att diskutera förmögenhetsskatten, men det ska ske i ett större skattepolitiskt sammanhang, på samma sätt som skedde i samband med skattereformen. Jag är nämligen helt övertygad om att i samband med en ny skattereform kommer vi att behöva ta i anspråk budgetens utgiftssida för att göra olika typer av justeringar på precis samma sätt som

man var tvungen att göra i samband med skattereformen.

Sven-Olof, du talar om engångsintäkter i budgeten. Det var något som också ventilerades i riksdagen igår. Det är naturligtvis helt riktigt att från ett år till ett annat så har staten engångsintäkter, men bläddra några sidor fram i budgeten och titta på hur regeringen ser på den offentliga ekonomins och statens ekonomiska utveckling de närmaste åren. Den redovisar att vi 2007, då de här engångsintäkterna fallit bort, kommer ha en budgeteringsmarginal på 12 miljarder kronor och 2008 på 18 miljarder. Så visst har vi engångsintäkter, det har vi hela tiden, men ser man runt hörnet så väntar väldigt stora möjligheter för den regering som får väljarnas förtroende efter valet.

Du talar om framtidstro och det är inte något som kan kommenderas fram vare sig av finansministrar eller skatteprofessorer. Men hur är det egentligen ställt i Sverige i dag? De indikatorer som jag tycker är väldigt viktiga att läsa av, typ investeringsutvecklingen eller hur hushållen betar sig i sitt konsumtionsmönster, talar ett motsatt språk jämfört mot vad du säger. Nämligen att vi har en tilltagande optimism.

Några korta kommentarer också till Lars Calmfors intressanta intervention. Jag ska absolut inte utmåla dig som det sades någon gång, till höger om Djingis Khan, utan jag tycker det var ett nyanserat inlägg. Jag hävdar att de åtgärder som finns i budgeten primärt riktar sig till de långtidsarbetslösa och därmed, om du så vill, till den strukturella arbetslösheten. Vi har anställningsstödet och vi har de nya plusjobben. Det är åtgärder som inte syftar till någon allmän efterfrågestimulans. Du talade om att mixen mellan finans- och penningpolitiken inte är vad den borde vara. Jag ska inte ge mig ut på det gungflyt och diskutera relationen till Riksbanken, men så mycket

är säkert, att om man går in och tittar på de åtgärder som du själv recenserade så har de en starkt utbudsorienterad långsiktig verkan och syftar till att få de svagaste grupperna som stått längst från arbetsmarknaden att komma tillbaka. Du sa också att det är väldigt höga nivåer på arbetsmarknadspolitiska insatser sent i konjunkturcykeln. Ja, för ett år sedan kritiserades regeringen väldigt för att en expansiv budget på ungefär en procent skulle leda till överhettning. Så det är lätt att diskutera med facit i hand, men som statsministern har sagt, det som sades för ett år sedan var ju att den expansiva politiken skulle leda till överhettning och vi är lite försiktigare den här gången med att lyssna på råd därvidlag.

Undanträngningseffekter är naturligtvis något vi ägnat oss väldigt mycket åt. Om man nu tittar på de nya plusjobben: de är designade för de långtidsarbetslösa, de är tidsbegränsade, och det handlar om offentlig sektor där vi vet att undanträngningseffekterna är mindre än om de riktas mot privat sektor. Dessutom, är det några som verkligen kommer att se till att det inte blir några undanträngningseffekter så är det de fackliga organisationerna som tydligt markerat att man sätter klackarna i marken om den här åtgärden innebär undanträngningseffekter. Vad kommer att hända med de här plusjobben, apropå graden av reguljär sysselsättning? Jag är fullständigt övertygad om att de kommer växlas över i reguljär sysselsättning, om än, vilket somliga kanske tycker är av mindre intresse men definitivt per definition i reguljär sysselsättning, i offentlig sektor. Vi har väldigt noga övervägt undanträngningseffekterna när paketet designats.

Sedan efterlyser du en stramare budgetpolitik. Det vore intressant att höra mer efter Sven-Olofs inlägg med tanke på de stora skattesänkningarna han pläderade för. Jag vill bara erinra om några

fakta som inte kommit fram så mycket i debatten. Vi har ett finansiellt sparande i år på 1,4 procent, vi har ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn nästa år på 0,7 procent trots stora satsningar på både budgetens inkomst- och utgifts-sida. Statens finansiella status och lånebehovets utveckling diskuterades så sent som igår. Jag ska vara väldigt försiktig, men håll ögonen på hur lånebehovet kommer att utvecklas den närmaste tiden. Kanske kommer vi ganska snart att se att den statliga delen i den offentliga sektorn utvecklas betydligt starkare än vi försiktigt anger i finansplanen.

Jag tycker att det är bra, Lars, att du ärligt och uppriktigt säger det som mina politiska motståndare inte vill/vågar/törs/kan säga i debatten, nämligen att sänkta ersättningsnivåer har till syfte att pressa lönerna neråt och öka lönespridningen. Jag tror, som bekant, inte på den politiken. Jag tror att det skulle öka motsättningarna på arbetsmarknaden och öka konflikterna. Detta är något som jag ofta tycker negligeras i de ekonomiska kalkylerna, nämligen det faktum att vi på den svenska arbetsmarknaden har arbetsfred, vi har ett lågkonfliktsamhälle och att det i sig är en stor konkurrensfördel. Den komponenten borde värderas när man pläderar för ökad lönespridning och sänkta löner.

Du förde också ett resonemang om sänkta kostnader för arbetsgivarna kontra sänkta skatter för löntagarna. Jag är, som du själv sa, anhängare av en stram budgetpolitik och där har du svaret på frågan varför vi tror att de här åtgärderna är mera strategiskt riktade mot de långtidsarbetslösa: de är billigare, de är mer direkta och de är mer effektiva än det ganska trubbiga instrumentet att till exempel införa ett förvärvsavdrag.

Sedan finns det en dimension som jag också tycker att man alltför ofta går förbi i debatten och det är globaliseringen som går som ett spöke genom alla

debatter. En sak är säker och det är att vi inte vet särskilt mycket om framtiden annat än att det kommer att bli stora förändringar – det kommer bli större förändringar. Vi måste rusta oss inför de här förändringarna. Är det något som Sverige har varit bra på genom åren så är det att ställa om, att gå från en ekonomi till en annan, att gå från en bransch till en annan. Vi har hela landsändar som har gått igenom enormt stora struktur- omvandlingar, och inte bara landsändar, vi har enskilda städer som har förvandlats från att ha varit regementsstäder till att bli högskole- och universitetsorter. Varför har vi varit bra på att ställa om? Ja, svaret gav en metallarbetare i Hofors när jag var där för två år sedan, en arbetare alls inte utbildad enligt skolböckerna, som herrarna och damerna här. Ni vet, Hofors med 10 000 invånare och 1 500 personer som jobbar på bruket. Dör bruket så dör Hofors, det vet man i samhället. Då satt den fackliga organisationen i MBL-förhandlingar med företagsledningen därför att 100 man skulle bort enligt lagt varsel. Då frågade jag Metallklubbens ordförande: hur klarar ni det här, rent mänskligt om inte annat, för det ni gör är att ni förhandlar och pekar ut vilka av arbetskamraterna som ska vara tvungna att lämna arbetet, vilka grannar som inte får vara med i arbetsgemenskapen och mammor och pappor till era barns kompisar. Det är ju det ni gör i de här förhandlingarna. Efter ett tag svarade de att alternativet var värre. Om vi inte gör det här så kommer bruket inte att vara konkurrenskraftigt i framtiden. Då måste man fråga sig hur det kommer sig att någon som inte är utbildad på vare sig Handelshögskolan i Stockholm eller Harvard har denna i grunden förändringspositiva attityd. Svaret är ju att vi skapat och byggt broar för människor att gå på från de gamla förutsättningarna till de nya villkoren. En bräda i bron kallar vi för a-kassa, vi garanterar dig inte

din anställning men vi garanterar dig en hyfsad inkomsttrygghet på vägen till det nya. Vi kallar en annan bräda för arbetsmarknadspolitik, komvux, och vidareutbildning. Börjar man underminera tilltron till de här broarna, vad kommer att hända då? Jo, då händer det som sker i Västeuropas många ekonomier i dag, nämligen att fackliga organisationer och löntagare säger att vi ställer inte upp på förändringar. Vi ställer oss i vägen för förändringar. Vi kommer inte att ha den här förändringspositiva attityden. Någon gång så tycker jag att den här dimensionen också borde tas med i de här ganska statiska kalkylerna, att sänker vi ersättningsnivåerna så blir detta konsekvenserna. Det är klart att vi hela tiden måste diskutera var någonstans de optimala ersättningsnivåerna bör ligga för att det bästa inte ska bli det godas fiende. Jag noterade att du var nyanserad på den punkten, Lars, men jag tycker att i debatten kommer den här konkurrensfördelen väldigt långt bort.

Lars Calmfors

Att stå till höger om Djingis Khan uppfattar jag inte som något problem, eftersom han enligt min mening var en anhängare av alltför radikala inkomstomfördelningar med något tvivelaktiga metoder.

Jag vill ta upp några punkter i Pär Nuders argumentation. Det finns en bra strävan i budgeten att fokusera de nya arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på de långtidsarbetslösa. Min poäng är att hela volymen i arbetsmarknadspolitiken håller på att bli för stor. Arbetsmarknadsverket självt tyckte att det var svårt att administrera program som låg över 2,5-3 procent av arbetskraften under 1990-talet och att det blev låg effektivitet när volymerna blev så stora. Om man plussar på med ytterligare åtgärder, som är mer inriktade mot de långtidsarbetslösa, måste man också se

över vad som är en rimlig totalvolym.

När det gäller frågan om löneskillnader, måste man analysera hela paketet av åtgärder och inte bara se på enskilda inslag i politiken. Det viktiga är inte löneskillnaderna före skatt utan efter skatt. Det är riktigt att enligt min uppfattning måste en avtrappning av arbetslöshetsersättningen utgöra en viktig del i ett program för ökad sysselsättning. Det innebär inte att jag är emot en generös omställningsförsäkring. Vid relativt korta arbetslöshetsperioder är de ersättningsnivåer som man har i dag fullt rimliga. Det vi diskuterar är ju ersättningsnivåerna efter en rimlig omställningsperiod.

Man måste se förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och skatteförändringar som syftar till att motverka effekterna av en ökad lönespridning före skatt på inkomsterna efter skatt i ett sammanhang. Jag tror att jag skiljer mig något från Sven-Olof på den här punkten; det kan vara viktigt att påminna om att vi inte är helt monolitiska. Globaliseringen skapar ett tryck neråt på lönerna före skatt för lågutbildade. I viss utsträckning kan vi motverka detta genom en strukturomvandling som flyttar på folk. Det var tanken bakom den gamla Rehn-Meidner-modellen. Men påfrestningarna på arbetsmarknaden är oändligt mycket större i dag, dels därför att vi startar med mycket högre arbetslöshet, dels därför att omvandlingstrycket verkar vara mycket starkare. Kinas, Indiens och andra länders inträde i det internationella handelssystemet innebär att det nu finns ett gigantiskt utbud av lågutbildad arbetskraft som producerar för världsmarknaden. Detta sätter press på lönerna för lågutbildade hos oss, samtidigt som en ökad specialisering innebär stora vinster för samhällsekonomin som helhet. Det är ett starkt argument för en skattepolitik som kompenserar de lågutbildade som inte kan uppgradera

sin kompetens och flytta till de expanderande, mer kunskapsintensiva sektorerna. Utan sådan kompensation kan den här gruppen förlora på globaliseringen. Men det är viktigt att kompensationen utformas som stöd för arbetsinkomster och inte som subventioner av arbetslöshet.

Jag ser alltså fördelningsmässiga risker i den pågående omvandlingsprocessen, trots att den i längden är gynnsam för både vår ekonomi som helhet och andra ekonomier. De fördelningspolitiska problemen måste hanteras om man ska få acceptans för globaliseringen. Men jag vill att politiken utformas så att den stärker incitamenten för arbete. Jag tror att det går att göra på ett socialt rimligt sätt om man kombinerar olika åtgärder i ett paket. Men dagens större påfrestningar på arbetsmarknaden innebär att man kan behöva göra en annan avvägning av det rena försäkringsskyddet kontra effekterna på sysselsättningen än tidigare. Det kan inte vara så att de ersättningsnivåer man historiskt sett hamnat på i försäkringssystemen alltid är de optimala, oberoende av vilka förändringar som inträffar. Dessvärre finns det en stark tendens att hävda just detta i debatten.

Jag vill göra en ytterligare kort kommentar om mixen av finans- och penningpolitik. Av långsiktiga demografiska skäl är det viktigt att nu ha betydande budgetöverskott, så att vi kan samla i ladorna inför kommande budgetpåfrestningar. Ser vi över ett antal år, så hamnar regeringen nu under det 2-procentiga saldomålet. Det är viktigt att uppnå det målet över konjunkturcykeln, men det kommer att bli svårt med den nuvarande politiken.

Det finns i och för sig ett argument för den mix som vi nu ser ut att få, alltså en expansiv finanspolitik och en penningpolitik med högre räntor framöver. Det är risken för att låga räntor leder till

alltför stora höjningar av fastighetspriserna och en bubbla som sedan brister. Men om man är rädd för det, bör man försöka frikoppla fastighetsprisernas utveckling från penningpolitiken genom selektiva finanspolitiska åtgärder. Det kan finnas skäl att ta intryck av synpunkter som förts fram av ekonomer i Storbritannien liksom av finansdepartementet där. Idén är att tillfälligt höja lagfartsavgifterna för att förhindra att låga räntor får alltför stora effekter på fastighetspriserna. Det kan göra det möjligt att kombinera en stram finanspolitik med en lätt penningpolitik, även om man oroar sig för en fastighetsprisbubbla. Jag tycker att den ekonomisk-politiska kombinationen vore den absolut bästa om jag ska tala som ekonom, men jag inser att det kan finnas politiska problem med en sådan strategi. Det finns naturligtvis också invändningar mot den stabiliseringspolitiska uppläggning som jag förordar, men det skulle vara bra om vi kunde få en mer öppen debatt om de här avvägningarna.

Pär Nuder

Bara några korta kommentarer. Angående volymen i arbetsmarknadspolitiken så är det ju helt rätt att vi nu går från i årsgenomsnitt 120 000 personer i åtgärder till ungefär 160 000 nästa år. Det är väldigt mycket folk. Samtidigt så är de historiska parallellerna något haltande, som du själv tidigare var inne på, nämligen att tidigare var det mycket i egen regi som arbetsmarknadspolitik bedrevs av AMS. Nu talar vi om de stora volymerna, de tillkommande, det är plusjobb och det är anställningsstöd som har en helt annan karaktär så den parallellen är delvis haltande. Därmed inte sagt att jag tror att vi kan gå så väldigt mycket längre.

Jag tror för egen del att arbetsmarknadspolitiken ställs, som du var inne på i ljuset av globaliseringen, inför helt

nya utmaningar. Den här bilden som jag hade med broar som går från gamla förutsättningar till nya villkor, de broarna var mycket kortare tidigare. Det var inte särskilt långt avstånd från det nedlagda varvet i Göteborg till Torslandaverket. I dag är det fysiska steget betydligt längre till där sysselsättningen finns och dessutom i en helt annan bransch än den man varit i, så det ställer helt nya krav.

Det sista resonemanget om mixen mellan finans- och penningpolitik. Ja, för mig är det en intressant diskussion att lyssna till, men eftersom jag inte sitter med bägge spakarna i hand så blir det inte annat än en akademisk diskussion. Jag vet ju att det jag gör påverkar Riksbanken men jag underkänner din bild av statusen i den offentliga ekonomin. Du vet att vi är ytterst konservativa i våra beräkningar när det gäller att se runt hörnet hur det offentliga sparandet utvecklas och jag tror mig veta att vi har väldigt starka offentliga finanser som väntar.

Sven-Olof Lodin

Jag har ingen annan bild av investeringsarnas volym än vad finansministern har. Men ser man på deras inriktning är bilden inte lika ljus. De investeringar som görs är mest defensiva, dvs syftar till att höja produktiviteten och rationalisera och företas inte för att expandera i Sverige utan för att slippa anställa. Detta är olyckligt.

Det andra jag vill kommentera är finansieringen av fastighetsskatteomflyttningen, där jag tror du missuppfattat mig. Fastighetsskatten ska alltså vara statlig. Omfördelningen gör man enkelt genom att minska bidraget till kommunen i samma utsträckning, det är ju inga jättevolymer, det handlar om 7 miljarder vilket är en liten del av flödet mellan kommunerna och staten.

Den tredje frågan gäller finansieringen av slopandet av förmögenhets-

skatten. Där får jag hänvisa till vår arbetsgrupps förslag till ny fåmansföretagsbeskattning, där vi i vårt huvudförslag presenterat en fullständig finansiering av skattens slopande. Du har en gång själv sagt att du tyckte det var en elegant finansiering, även om du sedan inte velat genomföra vårt förslag. Sedan återstår för mina förslag 30–40 miljarder att finansiera, beroende på hur stor skattereduktion för aktivt arbete man statsfinansiellt anser sig klara av i ett steg. Den reformen tror jag är betydligt effektivare för att långsiktigt öka tillväxten och sysselsättningen än de olika typer av arbetsmarknadsåtgärder som aviserats i budgeten plus de som regeringen tidigare aviserat i omgångar. Om man halverar anslaget till plusjobben m m med 15 miljarder återstår ytterligare 15 miljarder kronor att finansiera. Jag anser vidare att de 14 miljarder som genom räntebeläggningen av periodiseringsfonderna nu fräntvingas bolagen i första hand bör användas för inkomstskattesänkande åtgärder. Men då uppstår ett underskott på annat håll. Jag tror emellertid, som jag tidigare framhållit, att denna typ av tillväxtbefrämjande åtgärder tål att delvis finansieras med ett initialt underskott.

Sedan vill jag hålla med om att det också behövs en mer genomgripande skattereform för att anpassa hela systemet till den situation vi har i dag och framför oss. Jag skulle inte, om jag varit finansminister, först avskaffa arvsskatten. Först skulle jag avskaffa förmögenhetsskatten och sedan göra om arvsskatten till en enkel kvarlåtenskapsskatt. Den behöver inte vara mer än 5–6 procent av nettot av finansiella tillgångar och fastigheter minus skulder för att ge lika mycket som den arvsskatt vi hade. Jag tyckte arvsskattens avskaffande var ett felsteg. Men behovet av en stor skatteutredning förhindrar inte att det är några saker som vi omedelbart måste

åtgärda beroende på vår internationella konkurrenssituation och för att öka viljan till aktivt arbete.

Pär Nuder

Du hänvisar till vår internationella situation och samtidigt berövar du mig den stabilaste skattebas vi har, nämligen fastighetsskatten och delar ut den till mina kära vänner i kommunsektorn. Vi ska vårda fastighetsskatten, vi ska vårda den som en statlig skatt, vi kanske behöver göra en del justeringar så att den får ökad legitimitet hos våra uppdragsgivare, men att kommunalisera fastighetsskatten är på sikt samma sak som att avskaffa den, sanna mina ord, så känner jag mina kommunala kompisar.

Anders Björklund

Då är det dags att ge medlemmarna möjligheten att göra inlägg. På grund av att vi måste sluta lite tidigare är jag tacksam för korta, kärnfulla inlägg och frågor.

Danne Nordling

Jag vill ställa en ganska kort fråga angående den strukturella arbetslösheten. Så vitt jag kan se finns det inte i budgeten några kraftfulla åtgärder för att minska den strukturella arbetslösheten. Därför kan man fråga sig vad finansministerns bild skulle illustrera när han på denna visade ett porträtt av J M Keynes. Det leder naturligen över till vad Lars Calmfors sade om denna typ av arbetslöshet.

Professor Calmfors listade ett helt batteri med åtgärder mot den strukturella arbetslösheten. Men så vitt jag kan förstå blir det problem med efterfrågan på de arbetslösa. Säg att den strukturella arbetslösheten är 15 procent och vi försöker komma åt en tredjedel av denna. Då blir det 200 000–300 000 nya jobb som ska skapas. Måste man inte få någon efterfrågan på de här 200 000–300 000 personerna? Det räcker väl inte med att bara öka utbudet av arbetssökande med

de här åtgärderna som professor Calmfors hade på sin lista? Eller är det så att professorn är anhängare av Says lag – utbudet skapar sin egen efterfrågan – som formulerades redan 1803? Ingen har hittills riktigt lyckats förklara, i alla fall så att jag kan förstå, hur den där mekanismen för att skapa efterfrågan skulle fungera.

Lars Calmfors

I och för sig tror jag på Says lag på lång sikt. Däremot fungerar den naturligtvis inte på kort sikt. Det finns sedan länge en diskussion bland ekonomer om att det tar lång tid för åtgärder mot den strukturella arbetslösheten att verka. Tyskland är ett bra exempel. Där har man de senaste åren genomfört ganska radikala arbetsmarknadsreformer, men det händer inte så mycket med arbetslösheten på kort sikt. Det är ett starkt argument för att strukturella arbetsmarknadsreformer bör kombineras med efterfrågestimulanser, via antingen finans- eller penningpolitiken. Annars tar det för lång tid innan strukturreformer minskar arbetslösheten. En sådan anpassning av politiken är naturlig för Riksbanken att göra. Om strukturella reformer på arbetsmarknaden leder till ett ökat arbetskraftsutbud, trycks inflationen ner. När Riksbanken i ett sådant läge agerar utifrån sitt mandat, ska den naturligtvis hålla räntan lägre än vad som annars skulle vara möjligt. Är räntenivån redan mycket låg från början, kan man i stället behöva använda finanspolitiken för att stimulera efterfrågan. Det finns alltså ett behov av att följa upp åtgärder på utbudssidan med efterfrågestimulanser, men man kan inte börja med att stimulera efterfrågan. Det vore problematiskt.

Nils Lundgren

Det har inte kommit upp något om LAS här och man skulle ändå tro att det är

ett ganska betydelsefullt inslag i arbetsmarknadens funktionssätt. Jag är anhängare av LAS, jag tror att den leder till att arbetsgivarna satsar på sina anställda. Frågan är bara hur långt det ska gå, det blir ett enormt högt nuvärde för den som har en fast anställning och då också en hög nuvärdeskostnad för en arbetsgivare som anställer denne. Därför får vi insiders och outsiders på arbetsmarknaden. Folk stannar på jobben i ganska stor utsträckning i stället för att byta, trots att de vantrivs eller inte riktigt klarar jobbet. Det kan också tänkas att man inte så gärna hoppar av ett jobb och startar ett eget företag eftersom man kastar bort nuvärdet av en fast anställning. Det finns en del forskning kring det här. Jag skulle vilja höra era kommentarer till detta. Anställningstrygghetens roll på svensk arbetsmarknad borde komma upp i en sådan här diskussion. Jag vill inte ha det som i USA, men hur långt bör vi gå?

Pär Nuder

Jag tror att du har en poäng när du nämnde övergången från att vara löntagare till att bli egenföretagare. Det språnget och den osäkerheten är något vi borde koncentrera diskussionen på, hur tryggheten för småföretagare ska se ut snarare än att underminera tryggheten för löntagare, vilket jag uppfattade var din fråga.

Lars Calmfors

För det första är anställningsskyddslagstiftningen i Sverige inte extrem, utan rangordnar vi EU-länderna efter hur strikt den är, befinner vi oss någonstans i mitten. För det andra tyder de flesta studier på att ett strikt anställningsskydd inte har någon större effekt på den totala arbetslösheten eller sysselsättningen. Däremot påverkas jobbets fördelning mellan olika grupper. Man kan också ha hypotesen att ett strikt anställnings-

skydd är ett större problem för tillväxten än sysselsättningen: även om den totala arbetslösheten inte påverkas, så kan strukturomvandlingstakten, och därmed också produktivitetstillväxten, dämpas. Det finns mycket forskning kring hur graden av anställningsskydd påverkar både arbetslösheten totalt sett och dess fördelning. Däremot är sambandet mellan anställningsskydd, strukturomvandlingstakt och produktivitetstillväxt ganska outforskad.

Anders Björklund

Jag håller mig som ordförande neutral i dag men vill passa på att ställa en fråga. En av punkterna på Sven-Olofs overheadbild var ju det här som har att göra med lönsamheten av att utbilda sig. Nu expanderar vi antalet studieplatser vid universiteten de kommande åren och jag undrar vilken bedömning som ligger bakom detta. Lönar det sig tillräckligt, kommer vi att få elever och sökanden som strömmar till dessa platser eller ligger det i budgeten också en bedömning av att man ytterligare måste förbättra studiemedlen eller på annat sätt göra det mer lönsamt att studera?

Pär Nuder

Det gör det inte. Men som jag sa tidigare är jag helt övertygad om att vi måste se över studiemedelssystemet i syfte att få en snabbare genomströmning som en långsiktig utbudsbefrämjande åtgärd. Det ligger inga förbättringar av studiemedelssystemet i budgeten nu, däremot ligger det förbättringar vad gäller kvali-

tén på varje utbildningsplats. Jag är helt övertygad om att det här kommer att efterfrågas av de stora ungdomskullar som snart kommer ut på arbetsmarknaden.

David Philipson

Jag tänkte bara kort fråga om du anser att det finns några långsiktiga problem med att Sverige har ett av världens högsta skattetryck?

Pär Nuder

Det är inget egenvärde för mig att ha världens högsta skattetryck, absolut inte. Men det är en funktion av de ambitioner som vi har på välfärdspolitikens område och den typ av välfärdssystem med dess generella och universella karaktär som vi har. Jag har inget emot om skattetrycket sjunker en aning, men jag är inte alldeles övertygad om att mina uppdragsgivare är beredda att betala priset i form av sämre välfärdssystem. Jag tror att frågan om skattetryckets nivå är, nu polemiserar jag mot Sven-Olof, en mycket överskattad konkurrensackdel för ett enskilt land. Däremot kan det finnas enskilda skatters utformning som kan vara konkurrenshämmande, men det är en helt annan diskussion.

Anders Björklund

Ett varmt tack till finansministern för att du ställde upp på denna givande diskussion och stort tack också till Sven-Olof och Lars för väldigt fylliga inlägg. Som vanligt kan ni läsa ett referat i *Ekonomisk Debatt* om ett par månader. Tack för i kväll.